

ravno iskanje boljšega življenja – kjer koli – je pravica vsakega in če ga ne najde doma (kraj/narod/država), ima vso pravico, da ga poišče drugje (tujina). Pravica do svobode odhoda je nujni temeljni pogoj za vsako izseljevanje, kot je na drugi strani možnost prihoda drugi pogoj. Kljub temu pa najdemo v zgodovini vrsto primerov, ko ni bilo prvega (ilegalni beg čez Karavanke v petdesetih letih) in drugega, ko priseljenke države zapirajo meje, vendar s tem ne ustavijo priseljenških tokov. Pravzaprav je posameznikova osebna odločitev tisti nujni pogoj za odhod, čeprav zgodovina pozna vrsto primerov nasilnih izselitev.

Povezano z gornjim razmišljanjem je zanimivo gledanje na izseljevanje kot začasni odhod v tujino, in to v vseh obdobjih izseljevanja Slovencev. Odšel bom za leto, največ tri, je bila misel mnogih slovenskih pionirjev v Ameriki v prejšnjem stoletju, vendar jih je novo okolje (plača, boljše življenje, svoboda razmišljanja brez tradicionalnih = vaških spon in patriarhalnih odnosov) »zadržalo«, za seboj so poklicali dekleta, žene in otroke. Nekateri so obdržali stike z izseljenkim okoljem, nekateri so se družili (društva, Cerkev, šole itd.), večina pa je stike prekinila (izgubila . . .) in se utopila v novem okolju. Podobno je bilo med obema vojnama in tudi po letu 1945. Zdomci ali celo delavci na začasnem delu v tujini sta izraza, ki poudarjata, zlasti drugi, začasnost odsotnosti, čeprav se večini ta začasnost spreminja v stalnost, zlasti pa njihovim otrokom, ki so bili rojeni v tujini (zanje ne novi, ampak pravi domovini). Začasnost je eden od mitov, ki je trdoživ in tolažujoč za vse tiste, ki jih skrbi številčna majhnost slovenskega naroda. Mimoregde: nizka rodnost mnogo bolj »škoduje« številčnemu stanju in edina prava pot za narodovo preživetje je vsaj ustavitev padanja rojstev, nikakor pa ne omejevanje odhajanja tistim, ki si to želijo in – gledano z današnjimi očmi na slovenske izseljence – omogočanje vrnitve (stalne ali začasne) vsem, ki si to želijo.

Za konec samo še misel: sodobni migracijski trendi nam dajejo vrsto refleksij in možnih primerjav s podobnimi procesi v zgodovini, vsaj od srednjega veka dalje. Ko zgodovinar bere razmišljanja o njih, se mu kar vsiljujejo primerjave s procesi nekoč, čeprav so se odvijali v drugih časovnih in vzročnih razmerah. In marsikateri današnji procesi bi bili »razumljivejši« ob boljšem poznavanju zgodovine migracij, kar se najbolj kaže ravno v (ne)razumevanju in čudenju ob današnjem vojnem vrenju na Balkanu.

MIRKO JURAK*

Vrednostne premise

Ob prebiranju uvodnega referata (TIP 5/6) sem prišel do sklepa, da sta osnovni vrednostni premisi v njegovi razpravi – liberalno in nacionalno. Liberalno načelo po njegovem mnenju omogoča posamezniku prost prehod v svet, v drugo družbo, zaposlitev, uveljavljanje človekove individualnosti, kulture, jezika, v tujini, in nacionalno, ki nastopa kot negativno. Če govorimo v moderacijah, sta po mojem mnenju oba pojma sicer sprejemljiva, v ekstremih pa sta lahko oba negativna. Zdi

* Dr. Mirko Jurak, redni prof. na Filozofski fakulteti.

se mi, da nacionalno še nikakor ni preživeto, drugače tudi Slovenija ne bi bila danes samostojna država. Meni se tu tudi postavlja vprašanje obstoja nacionalnega še vsaj za nadaljnjih petdeset ali sto let, ker za zdaj nacionalnega nikakor ne moremo izenačiti z internacionalnim.

Drugo je naslednje vprašanje. P. Klinar je zelo dobro analiziral migracijske trende v Evropi, zlasti teoretično. Tudi sklepi njegove razprave so zelo dobri in jih sprejemam. Mislim pa, da je na dve stvari pozabil ali pa ju ni mogel zajeti. Eno je vprašanje kvantitete. Ne gre za to, da bi le-ta določala migracijsko politiko, je pa do neke mere bistvena, saj ni vseeno, npr. ali pride v Slovenijo 2 milijona, 200.000, 20.000 ali 2.000 tujcev. Isto vprašanje se poraja tudi v ZDA in v drugih državah. V zahodnem delu ZDA je zdaj problem priseljavanja iz Azije in vprašanje teh priseljencev, njihove kulture, njihovega jezika je zelo pomembno. Tega dejstva v razpravi nisem zaznal, mislim pa, da bi bilo treba tudi to vprašanje obdelati.

Po mojem mnenju je P. Klinar tudi premalo poudaril izobrazbeno strukturo v sedanji migracijski politiki. Intelektualci se v tujini hitreje vključijo v drugo okolje, ker hitreje obvladajo jezik in zato čutijo manj neposredne potrebe po »pripadnosti« do naroda, iz katerega so izšli, kot tisti izseljenci, ki so manj izobraženi in katerih je večina tudi med slovenskimi rojaki. Politika naše države mora biti, da posvetimo več pozornosti kot do zdaj tudi tem skupinam, ker se bodo v nasprotnem primeru hitro asimilirale.

Tretje pa je vprašanje pridobitev, ki jih ima neka družba z odprtostjo, z absolutno odprtostjo, zlasti v zadnjem času oziroma z omejitveno politiko. Mislim, da vse zahodne države vodijo, zlasti po drugi svetovni vojni, pa tudi poprej, zelo preudarno politiko, da izbirajo za priseljence tiste ljudi, ki njim samim koristijo, ne pa, da bi odpirali vrata na široko. Kajti, če odpremo ta vrata preveč na široko, je vprašanje, kaj s tem posamezna država pridobi ali izgubi, mislim tu ne le na Slovenijo, Hrvaško ali Bosno, marveč na katero koli drugo državo. To je pomembno vprašanje.

Pri nas se v zadnjem času večkrat omenja ksenofobija. Bojim se, da politika v Sloveniji glede vprašanj migracij še ne igra dovolj pametne vloge, ki bi pojasnjevala prebivalstvu tudi koristi, ki jih je Slovenija imela od migrantov, ki so prišli sem, in bi hkrati skušala to politiko tudi konstruktivno voditi.

IRENE MISLEJ*

Argentinski model

Najprej, če dovolite, kratek dodatek k razmišljanju P. Klinarja. Ko P. Klinar govori o ameriškem modelu asimilacije, pravilno opredeli politiko »melting pota«. Temu bi jaz dodala kratek opis južnoameriške variante te politike: največji državi, Argentina in Brazilija, sta od neodvisnosti v začetku 19. stoletja do danes imeli trdno migracijsko politiko, ki jo lahko strnem v tem, da je temeljila na odsotnosti vsake premišljene politike. Z deklaracijo o prostem vstopu, ki je praviloma zapisa-

* Dr. Irene Mislej, predsednica Svetovnega slovenskega kongresa.